

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΝΙΑΙΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ
Π/ΘΜΙΑΣ & Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
Δ/ΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:
Βαθ. Προτεραιότητας:

Αθήνα, 08-09-2014
Αρ. Πρωτ. 141288/Γ2

Ταχ. Δ/ση: Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη: 15180 Μαρούσι
Ιστοσελίδα: www.minedu.gov.gr
Πληροφορίες: Αν. Πασχαλίδου
Τηλέφωνο: 210-3443422

ΠΡΟΣ:

- Δ/νσεις Δ/θμιας Εκπ/σης
- Γραφεία Σχολικών Συμβούλων
- Γυμνάσια (μέσω των Δ/νσεων Δ/θμιας Εκπ/σης)

ΚΟΙΝ.:

- Περιφερειακές Δ/νσεις Εκπ/σης
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Αν. Τσόχα 36
11521 Αθήνα

ΘΕΜΑ: Οδηγίες για τις Βιωματικές Δράσεις Ημερήσιου και Εσπερινού Γυμνασίου

Μετά από σχετική εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (πράξη 44/01-07-2014 του Δ.Σ.) σας αποστέλλουμε τις παρακάτω οδηγίες για την εφαρμογή των Βιωματικών Δράσεων στην Α΄ και Β΄ τάξη του Ημερήσιου και του Εσπερινού Γυμνασίου για το σχ. έτος 2014- 2015 και στην Γ΄ τάξη του Ημερήσιου και του Εσπερινού Γυμνασίου για το σχ. έτος 2015-2016.

Διευκρινίζονται τα εξής:

- Στην Α΄ τάξη υλοποιούνται θέματα του διδακτικού αντικειμένου «Σχολική και Κοινωνική Ζωή (ΣΚΖ)».
- Στην Β΄ τάξη υλοποιούνται θέματα των διδακτικών αντικειμένων «Φύση και Άσκηση» και «Πολιτισμός και Δραστηριότητες Τέχνης»
- Στην Γ΄ τάξη από το σχ. έτος 2015-2016 θα υλοποιούνται θέματα των διδακτικών αντικειμένων «Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός», «Τοπική Ιστορία» και «Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη».

1. Φύση και Σκοπός των Βιωματικών Δράσεων

Οι Βιωματικές Δράσεις, ως εκπαιδευτική καινοτομία, αποτελούν διακριτή μονάδα του Προγράμματος Σπουδών και του Ωρολογίου Προγράμματος και κινούνται στην ίδια παιδαγωγική φιλοσοφία με τις Ερευνητικές Εργασίες του Λυκείου, η οποία προωθεί τη βιωματική, συνεργατική και διερευνητική μάθηση. Σκοπός των Βιωματικών Δράσεων είναι, να βοηθήσουν τους μαθητές, μέσα από την ενεργοποίησή τους, (α) να αναπτύξουν τις αναγκαίες στάσεις και κοινωνικές, (μετα-)γνωστικές, αυτο-γνωσιακές, κιναισθητικές και μεθοδολογικές ικανότητες που απαιτεί η αυτορρυθμιζόμενη μάθηση ("μαθαίνω πώς να μαθαίνω"), (β) να

αξιοποιούν παλιές και νέες, προσωπικές και διαμεσολαβημένες εμπειρίες, για να κατανοούν σε βάθος τα θέματα που μελετούν, (γ) να αξιοποιούν τις νέες στάσεις, γνώσεις και ικανότητες, για να κάνουν στοχευμένες βελτιωτικές παρεμβάσεις στο προσωπικό τους πεδίο (στην αυτο-εκτίμηση, στις επιλογές και στη συμπεριφορά τους ως ατόμων, ως μελών τοπικών κοινοτήτων και ως υπεύθυνων πολιτών) και στα πεδία του, άμεσου και ευρύτερου, κοινωνικού, φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και (δ) να συναρτούν τις μαθησιακές τους εμπειρίες με συναισθήματα δημιουργικότητας, χαράς και απόλαυσης.

2. Συμμετοχή των ειδικοτήτων στην εποπτεία και την καθοδήγηση των Βιωματικών Δράσεων

Στην ενότητα των Βιωματικών Δράσεων το Ωρολόγιο Πρόγραμμα για τα Ημερήσια Γυμνάσια (115475/Γ2/21-08-2013 ΥΑ, ΦΕΚ Β' 2121) και τα Εσπερινά (115472/Γ2/21-08-2013 ΥΑ, ΦΕΚ Β' 2121) περιλαμβάνει τα παρακάτω έξι (06) επιστημονικά πεδία:

1. Τοπική Ιστορία,
2. Περιβάλλον και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (Π.Ε.Α.Α),
3. Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό (Σ.Ε.Π.),
4. Φύση και Άσκηση,
5. Πολιτισμό και Δραστηριότητες Τέχνης και
6. Σχολική και Κοινωνική Ζωή (Σ.Κ.Ζ.).

Οι βιωματικές δράσεις εποπτεύονται από έναν εκπαιδευτικό.

Για τη στήριξη των εκπαιδευτικών που αναλαμβάνουν την εποπτεία και καθοδήγηση των Βιωματικών Δράσεων υπάρχει σχετικό υλικό αναρτημένο στο ψηφιακό σχολείο (<http://ebooks.edu.gr/2013/course-main.php?course=DSGYM-A119>) και θα ακολουθήσουν ενδοσχολικές επιμορφώσεις, στο βαθμό που υπάρχουν ανάγκες και δυνατότητες.

3. Πρόταση και έγκριση θεμάτων - Επιλογή θέματος από τους μαθητές - Ζώνη Βιωματικών Δράσεων και Τμήματα Βιωματικών Δράσεων

Με την έναρξη του σχολικού έτους οι εκπαιδευτικοί ετοιμάζουν και καταθέτουν προτάσεις θεμάτων για τις Βιωματικές Δράσεις. Για το θέμα, το σκοπό, τις δραστηριότητες, τον προγραμματισμό κλπ κάθε Βιωματικής Δράσης οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί υποβάλλουν για έγκριση συνοπτική πρόταση στον Σύμβουλο Παιδαγωγικής Ευθύνης, όπως αναφέρεται παρακάτω.

Οι μαθητές, αφού ενημερωθούν για τα προτεινόμενα θέματα, δηλώνουν το θέμα της πρώτης και της δεύτερης προτίμησής τους. Ο Διευθυντής φροντίζει ώστε οι μαθητές των διαφορετικών αλφαβητικών τμημάτων να ενταχθούν στο τμήμα με το θέμα της βιωματικής δράσης της πρώτης τους επιλογής ή το πολύ στο τμήμα της δεύτερης επιλογής τους.

Για τη διασφάλιση τμημάτων 16-20 μαθητών, που απαιτούν οι διερευνητικής και συνεργατικής φύσης μαθησιακές προσεγγίσεις των Βιωματικών Δράσεων, και για τη διευκόλυνση του προγράμματος λειτουργίας του Γυμνασίου προβλέπεται η καθιέρωση στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα "ζώνης Βιωματικών Δράσεων". Την ώρα της ζώνης παύουν να λειτουργούν τα αλφαβητικά τμήματα και δημιουργούνται στην αρχή του πρώτου τριμήνου τμήματα Βιωματικών Δράσεων 16-20 μαθητών (που προέρχονται από διαφορετικά αλφαβητικά τμήματα), στα οποία οι μαθητές παραμένουν σταθερά κατά τη διάρκεια της χρονιάς, ενώ τα θέματα των Βιωματικών Δράσεων και οι εποπτεύοντες καθηγητές αλλάζουν.

Οι μαθητές κάθε τμήματος χωρίζονται σε ομάδες των 3-4 μελών και συνεργάζονται κατά την υλοποίηση της Βιωματικής Δράσης του πρώτου τριμήνου. Στην έναρξη νέου τριμήνου οι μαθητές ενός τμήματος έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν νέες τετραμελείς ομάδες με διαφορετική σύνθεση μελών, προκειμένου να αντιμετωπιστούν προβλήματα δυσλειτουργίας μιας ομάδας, που παρουσιάστηκαν στο προηγούμενο τρίμηνο, αλλά και για λόγους ευρύτερης κοινωνικοποίησης των μαθητών.

Ενδεικτικά κατά την εφαρμογή ζώνης, μπορεί να ακολουθηθεί η εξής διαδικασία: Εάν κάποιο θέμα συγκεντρώσει την πρώτη προτίμηση περισσότερων από 20 μαθητών, τότε οι πλεονάζοντες προσδιορίζονται με κλήρωση και ανακατανέμονται σε θέμα της δεύτερης προτίμησής τους. Εάν κάποιο θέμα συγκεντρώσει το ενδιαφέρον (ως πρώτη επιλογή) αρκετών μαθητών ώστε να δημιουργηθούν δυο τμήματα (δηλαδή 32 μαθητές), για το συγκεκριμένο θέμα επιλέγονται 20 μαθητές με τη διαδικασία της κλήρωσης και οι υπόλοιποι αντιμετωπίζονται ως πλεονάζοντες που πρέπει να ανακατανεμηθούν στα θέματα της δεύτερης επιλογής τους. Τέλος, εάν ορισμένοι μαθητές επιλέξουν θέματα τα οποία δεν θα καταστεί δυνατό να πραγματοποιηθούν λόγω του ορίου του ελάχιστου αριθμού μαθητών (16 μαθητές ανά θέμα), καλούνται να επιλέξουν μεταξύ των θεμάτων στα οποία δεν έχει καλυφθεί ο μέγιστος αριθμός θέσεων.

Σε περίπτωση μικρών σχολείων με λίγους μαθητές (λιγότερους από 16) προσφέρονται ως επιλογές δύο μόνο θέματα και υλοποιείται μόνο ένα, αυτό που πλειοψηφεί με βάση τις προτιμήσεις των μαθητών.

4. Κατανομή των έξι επιστημονικών πεδίων στα τρίμηνα των τριών τάξεων του Γυμνασίου.

Με κριτήρια (α) τις δυνατότητες και τις ανάγκες των μαθητών των διαφορετικών τάξεων, (β) τη φύση των έξι επιστημονικών πεδίων που καλύπτουν οι Βιωματικές Δράσεις και (γ) το αν διδάσκονται στο υποχρεωτικό πρόγραμμα ή όχι μαθήματα συναφή με τα επιστημονικά πεδία των Βιωματικών Δράσεων, προβλέπεται η παρακάτω διευθέτηση.

α. Στα δύο πρώτα τρίμηνα της Α΄ τάξης υλοποιούνται θέματα της Σχολικής και Κοινωνικής Ζωής (ΣΚΖ), η οποία δεν έχει συναφή διδασκόμενα, και αναφέρεται στον κοινωνικο-συναισθηματικό τομέα που πραγματεύεται θέματα όπως οι σχέσεις του μαθητή με τον εαυτόν του και με τους συμμαθητές του, η ταυτότητα και η ετερότητα, η αυτοδιαχείριση των συναισθημάτων, των ρήξεων και των συγκρούσεων, ο αυτοέλεγχος της συμπεριφοράς κλπ.

Σχετικές δραστηριότητες υπάρχουν στον **Οδηγό του Εκπαιδευτικού**

ΣΚΖ): <http://ebooks.edu.gr/2013/course-main.php?course=DSGYM-A119> (σελ. 46-76) και

στον Δ Τόμο του **Μείζονος Προγράμματος Επιμόρφωσης** (σελ. 14-42)

<http://www.epimorfosi.edu.gr/> .

Η έγκαιρη ενασχόληση του σχολείου με αυτά τα θέματα επιβάλλεται και από τη θεσμική και παιδαγωγική υποχρέωση του Γυμνασίου ως σχολείου υποδοχής μαθητών από το Δημοτικό να φροντίσει για την ομαλή μετάβαση τους (school transition). Η ομαλή μετάβαση και προσαρμογή στις νέες συνθήκες του Γυμνασίου δεν είναι εύκολη για όλους τους μαθητές και, αν δεν αντιμετωπιστούν έγκαιρα και αποτελεσματικά τα προβλήματα προσαρμογής στην Α τάξη, οι δυσκολίες προσαρμογής θα τροφοδοτήσουν σύντομα τη σχολική διαρροή, όπως διαπιστώνεται από τη διεθνή βιβλιογραφία.

Στην ίδια λογική, στο τρίτο τρίμηνο της Α΄ τάξης προβλέπεται να γίνει εστίαση των Βιωματικών Δράσεων στη συγκρότηση μικρο-ομάδων των 3-5 μελών για να διερευνήσουν το

θέμα της σχολικής βίας σε όλες τις μορφές της, όπως αυτό εκδηλώνεται εντός και πέριξ του σχολικού χώρου, αλλά και στο διαδίκτυο. Βασικά ερευνητικά ερωτήματα για το θέμα της σχολικής βίας είναι μεταξύ άλλων οι μορφές και η συχνότητα βίας, το προφίλ των δραστών και των θυμάτων, οι στάσεις και οι αντιδράσεις των παρόντων/παρατηρητών, τα αίτια και οι επιπτώσεις, οι ψυχολογικές στάσεις του μαθητικού πληθυσμού, οι προτεινόμενες δράσεις πρόληψης αντιμετώπισης του φαινομένου κλπ. Συναφή είναι τα ερωτήματα για τα μέσα συλλογής δεδομένων και για τις ατομικές και ομαδικές δράσεις πρόληψης και αντιμετώπισης των φαινομένων σχολικής βίας.

β. Στα τρία τρίμηνα της Β΄ τάξης προβλέπεται η υλοποίηση δράσεων δύο επιστημονικών πεδίων, 1. της Φύσης και Άσκησης και 2. του Πολιτισμού και των Δραστηριοτήτων Τέχνης, τα οποία έχουν συναφή διδασκόμενα στο υποχρεωτικό πρόγραμμα μαθήματα, ήτοι (α) τη Φυσική Αγωγή, (β) τη Μουσική και (γ) τα Καλλιτεχνικά. Ως εκ τούτου, οι εκπαιδευτικοί των παραπάνω ειδικοτήτων μπορούν να συσχετίσουν, αν το κρίνουν σκόπιμο, τις θεματικές των Βιωματικών Δράσεων (Βμ. Δρ.) με θέματα των αντίστοιχων ΑΠΣ και να αξιοποιήσουν τον διευρυμένο διδακτικό χρόνο, που προκύπτει από τη σύμπραξη Βμ. Δρ. και ΑΠΣ, για την καλύτερη υλοποίηση των Βιωματικών Δράσεων, ειδικότερα αν κατά την επιλογή των προς μελέτη θεμάτων διασφαλίσουν διεπιστημονικής φύσης θέματα, καθότι τα τρία παραπάνω μαθήματα προσφέρονται για διεπιστημονικές συμπράξεις. Οι εποπτεύοντες καθηγητές θα μετακινούνται διαδοχικά ανά τρίμηνο σε επόμενο τμήμα Βιωματικής Δράσης, ώστε, αν είναι δυνατόν, στο τέλος της χρονιάς όλα τα τμήματα να έχουν ασχοληθεί με θέματα διαφορετικών επιστημονικών πεδίων. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν είναι εφικτή η υλοποίηση του παραπάνω τρόπου οργάνωσης, με την έγκριση του Σχολικού Συμβούλου Παιδαγωγικής Ευθύνης επιλέγεται ο προσφορότερος τρόπος οργάνωσης των Τμημάτων και Θεμάτων Βιωματικών Δράσεων.

γ. Στα τρία τρίμηνα της Γ΄ τάξης (σχολικό έτος 2015-2016) προβλέπεται η υλοποίηση δράσεων από τρία επιστημονικά πεδία, ήτοι 1. του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, λόγω των ενδιαφερόντων και των αναγκών της συγκεκριμένης ηλικίας, 2. της Τοπικής Ιστορίας και 3. του Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης. Λόγω του προβλεπόμενου δώρου στη Γ΄ τάξη, η δράση κάθε επιστημονικού πεδίου θα διαρκεί ένα τρίμηνο και οι εποπτεύοντες καθηγητές θα μετακινούνται διαδοχικά ανά τρίμηνο σε επόμενο τμήμα Βιωματικής Δράσης, ώστε στο τέλος της χρονιάς όλα τα τμήματα να έχουν ασχοληθεί και με τα τρία επιστημονικά πεδία. Για το θέμα, το σκοπό, τις δραστηριότητες, τον προγραμματισμό κλπ κάθε Βιωματικής Δράσης οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί υποβάλλουν για έγκριση συνοπτική πρόταση στον Σύμβουλο Παιδαγωγικής Ευθύνης, όπως αναφέρεται παρακάτω. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν είναι εφικτή η υλοποίηση του παραπάνω τρόπου οργάνωσης, με την έγκριση του Σχολικού Συμβούλου Παιδαγωγικής Ευθύνης επιλέγεται ο προσφορότερος τρόπος οργάνωσης των Τμημάτων και Θεμάτων Βιωματικών Δράσεων.

5. Αρμοδιότητες Σχολικών Συμβούλων Παιδαγωγικής Ευθύνης

Στην ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή των Βιωματικών Δράσεων στα Ημερήσια και Εσπερινά Γυμνάσια συνδράμουν, στο πλαίσιο των γενικότερων καθηκόντων τους, οι Σχολικοί Σύμβουλοι Παιδαγωγικής Ευθύνης με τη συντονιστική ευθύνη του Προϊσταμένου Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης Δ.Ε. Αναλυτικότερα:

α. Ενημερώνουν εγκαίρως τους Διευθυντές και Υποδιευθυντές των Γυμνασίων για τις γενικές αρχές και τις διδακτικές πρακτικές της καινοτομίας των Βιωματικών Δράσεων και συζητούν μαζί τους τρόπους πρόληψης και αντιμετώπισης των προβλημάτων που συνήθως εμφανίζονται, όπως είναι ο έγκαιρος και κατάλληλος προγραμματισμός για να καλυφθούν όλα τα επιστημονικά πεδία με την προβλεπόμενη σειρά τους στη διάρκεια των τριμήνων των τριών ετών. Οι τρόποι πρόληψης και αντιμετώπισης τέτοιων προβλημάτων αποτελεσματικής υλοποίησης των Βιωματικών Δράσεων μπορούν κάλλιστα να ενταχθούν και στους προγραμματισμούς που γίνονται στο πλαίσιο επιμορφωτικών δράσεων της αυτο-προγραμματιζόμενης και αυτο-αξιολογούμενης σχολικής μονάδας.

β. Παρέχουν κατά περίπτωση την αναγκαία στήριξη τόσο κατά τη διαμόρφωση της θεματικής των Βιωματικών Δράσεων, πριν οι εκπαιδευτικοί υποβάλλουν σε αυτούς προς τελική έγκριση την πρότασή τους, συμπληρώνοντας τον συνημμένο Πίνακα Υποβολής Θέματος για Βιωματική Δράση. Διευκρινίζεται ότι και για τα τρία τρίμηνα της ΣΚΖ στην Α' τάξη υποβάλλεται ενιαίος προγραμματισμός.

γ. Συντάσσουν στο τέλος του σχολικού έτους και αποστέλλουν στον Προϊστάμενο Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης Δ.Ε. έκθεση για τα θέματα, τις ειδικότητες που ενεπλάκησαν και ανατροφοδοτούν εκπαιδευτικούς και σχολικές μονάδες αναφορικά με το είδος των θεμάτων, τις διαδικασίες συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων και τη βαθμολογία και, κυρίως, για τα προβλήματα που χρήζουν άμεσης επιμόρφωσης. Ο Προϊστάμενος Επιστημονικής και Παιδαγωγικής Καθοδήγησης συνθέτει και κωδικοποιεί τις εκθέσεις των Σχολικών Συμβούλων και τους συγκαλεί σε σύσκεψη για την αναζήτηση τρόπων πρόληψης και αντιμετώπισης των προβλημάτων, αλλά και εμπλουτισμού της καινοτομίας των Βιωματικών Δράσεων με νέες κατευθύνσεις.

δ. Αξιοποιούν, κατά την κρίση τους και σύμφωνα με τις διαπιστούμενες στην έκθεση υπάρχουσες ανάγκες για ενδοσχολικές επιμορφώσεις, εκπαιδευτικούς των *σχολικών μονάδων Δ/θμιας Εκπ/σης που εφαρμόζουν πιλοτικά τα νέα προγράμματα σπουδών που επιμορφώθηκαν και υλοποίησαν μετά το 2011 Βιωματικές Δράσεις ή είχαν στο παρελθόν υλοποιήσει ανάλογης φύσης δράσεις.*

ε. Παρακολουθούν και καθοδηγούν τους εκπαιδευτικούς σε όλες τις φάσεις υλοποίησης των Βιωματικών Δράσεων, αλλά και στο θέμα της αξιολόγησης των μαθητών, λόγω της μικρής εμπειρίας των εκπαιδευτικών στην αξιολόγηση μαθησιακών δράσεων αυτής της φύσης και των αποτελεσμάτων τους.

6. Αξιολόγηση Τριμήνων Βιωματικών Δράσεων

α. Μέσος Όρος Ατομικής και Ομαδικής Εργασίας

Οι Βιωματικές Δράσεις δεν είναι γραπτώς εξεταζόμενο αντικείμενο, αλλά αξιολογείται και βαθμολογείται ανά τρίμηνο κάθε μαθητής με βάση τη συμμετοχή και τη συμβολή του στην παραγόμενη από την ομάδα του συλλογική εργασία.

Αναλυτικότερα, η βαθμολογία κάθε μαθητή προκύπτει (α) από την αξιολόγηση της ατομικής συμβολής του στο ομαδικό έργο, όπως προκύπτει από την παρατήρηση του καθηγητή και τον ατομικό φάκελο που διατηρεί ο μαθητής, και (β) από την αξιολόγηση της ομαδικής εργασίας που υποβάλλει κάθε ομάδα. Το άθροισμα των δύο βαθμών (ατομικός + ομαδικός) διαιρούμενος διά δύο αποτελεί τον βαθμό τριμήνου του μαθητή. Με τον τρόπο αυτό ενθαρρύνεται και αξιολογείται η συλλογικότητα στην κοινή εργασία, που είναι

εκπαιδευτικό ζητούμενο και εξαρτάται από τη στάση και δράση όλων των μελών της ομάδας, ενώ ταυτόχρονα δεν αδικείται και η αυξημένη συμβολή συγκεκριμένων μελών στο ομαδικό έργο.

β. Κριτήρια Ατομικής Αξιολόγησης

Τα κριτήρια της ατομικής αξιολόγησης σχετίζονται άμεσα με τα αναμενόμενα αποτελέσματα της Βιωματικής Δράσης και διακρίνονται (α) σε κριτήρια κατάκτησης γνώσεων και ανάπτυξης στάσεων, ικανοτήτων και αξιών και (β) σε κριτήρια συμβολής στο κλίμα συλλογικότητας και στο προϊόν της συλλογικής εργασίας.

Στα κριτήρια γνώσεων, (μετα-)γνωστικών, αυτο-γνωσιακών, κιναισθητικών, κοινωνικών και γλωσσικών ικανοτήτων και στάσεων συμπεριλαμβάνονται ο βαθμός κατανόησης των κεντρικών εννοιών και γενικεύσεων, η ικανότητα διατύπωσης με συγκροτημένο λόγο ή/και με εναλλακτικούς τρόπους αναπαράστασης και κοινοποίησης της νέας γνώσης (π.χ. σχήματα, προσομοιώσεις, δρώμενα, κατασκευές κλπ), η ικανότητα διατύπωσης τεκμηριωμένων κρίσεων και συμπερασμάτων, η δυνατότητα παράθεσης παραδειγμάτων και αναλογιών, η ικανότητα χρήσης της νέας γνώσης για λύση προβλημάτων και λήψη αποφάσεων, η αξιοποίηση των ποικίλων ικανοτήτων στην εκτέλεση έργου ή/και επίλυση προβλήματος, η συνειδητοποίηση και η ικανότητα διατύπωσης και αιτιολόγησης αξιών και στάσεων. Όλα αυτά, βέβαια, εκτιμώμενα με βάση τις δυνατότητες της συγκεκριμένης ηλικίας.

Στα κριτήρια της ατομικής συμβολής στο κλίμα συλλογικότητας και στο προϊόν της συλλογικής εργασίας συμπεριλαμβάνονται η ενεργός και ουσιαστική συμμετοχή στις συζητήσεις μέσα στην τάξη, το ενδιαφέρον και η ενεργός και δημιουργική συμμετοχή στο ομαδικό έργο, η προσφορά βοήθειας και θετικής ενθάρρυνσης στα μέλη της ομάδας, η συμβολή στην επίλυση συγκρούσεων και δυσλειτουργιών και στη δημιουργία θετικού κλίματος εντός της ομάδας, η συνέπεια και η έγκαιρη ολοκλήρωση των ευθυνών που αναλαμβάνει, ο βαθμός κατοχής και ενεργοποίησης ποικίλων ικανοτήτων και κατάλληλης αξιοποίησης μεθόδων, τεχνικών και διαδικασιών που απαιτεί το συλλογικό έργο.

Ο μαθητής ενδείκνυται να διατηρεί φάκελο με υλικό που συνέλεξε και δραστηριότητες που ολοκλήρωσε ως μέλος της (υπο-) ομάδας, προσωπικές σημειώσεις με σκέψεις, προτάσεις και συναισθήματα σχετικά με το θέμα και τις εμπειρίες από την ατομική προσπάθεια και την ομαδική λειτουργία. Ο ατομικός φάκελος συμπληρώνει τις προσωπικές παρατηρήσεις του καθηγητή για τον μαθητή, αλλά ταυτόχρονα, αν αξιοποιηθεί κατάλληλα, αποτελεί και ένα παιδαγωγικό μέσο ενίσχυσης της δράσης των ατόμων ως υπεύθυνων και δημιουργικών μελών μιας μικρής ή μεγαλύτερης ομάδας.

Ο Μέσος Όρος της βαθμολογίας των τριών τριμήνων αποτελεί τον βαθμό του μαθητή για τις Βιωματικές Δράσεις, ανεξάρτητα από τα θέματα που πραγματεύθηκαν.

γ. Αξιολόγηση του Συλλογικού Έργου της Ομάδας

Η αξιολόγηση του συλλογικού έργου της ομάδας γίνεται με βάση τον ομαδική εργασία, που καταθέτει μέσα σε ένα απλό φάκελο κάθε ομάδα των 3-4 μελών, και η οποία περιλαμβάνει το συνολικό υλικό ταξινομημένο στις ενότητες, που αντιστοιχούν στις διακριτές φάσεις τις οποίες ακολούθησε η όλη δράση της ομάδας. Οι εν λόγω ενότητες θα περιέχουν κυρίως τις πληροφορίες που συνέλεξε κάθε ομάδα και τα εργαλεία που χρησιμοποίησε, τα φύλλα δραστηριοτήτων, τις επεξεργασίες των δεδομένων και τα συμπεράσματά τους, τις

παρεμβάσεις που προγραμματίσαν και υλοποίησαν και το συνοδευτικό έντυπο και οπτικο-ακουστικό υλικό. Ταυτόχρονα, για τις ανάγκες της προετοιμασίας της ομαδικής εργασίας είναι αναγκαίο οι μαθητές να γράψουν και σύντομα κείμενα σχετικά με τις επιμέρους δραστηριότητες των ενοτήτων που θα περιγράψουν, για παράδειγμα, τις διαδικασίες που ακολούθησαν ή θα παραθέτουν σχόλια, ερμηνείες και συμπεράσματα, δραστηριότητα πολύ σημαντική για την ανάπτυξη του γραπτού λόγου, η οποία μάλιστα γίνεται μέσα σε ένα πλαίσιο αυθεντικής επικοινωνίας.

Είναι αυτονόητο, βέβαια, ότι η συνολική έκταση εξαρτάται από το σύνολο των ωρών του τριμήνου, αλλά ασχέτως της έκτασης, είναι σημαντικό για λόγους ανάπτυξης της οργανωμένης και αποτελεσματικής σκέψης και δράσης να υπάρχει η εσωτερική ταξινόμηση σε όσες ενότητες κρίνει ο επόπτης καθηγητής με βάση τη φύση του θέματος και τις δυνατότητες των μαθητών, που όμως, σε κάθε περίπτωση, θα συγκροτούν μια σαφώς οργανωμένη εργασία με αρχή, μέση και τέλος και δεν θα αποτελεί ένα άθροισμα από δραστηριότητες που έχουν ασαφείς σκοπούς και δεν οδηγούν σε συγκεκριμένο μαθησιακό αποτέλεσμα.

Τέλος, για τη διασφάλιση των προϋποθέσεων ολοκλήρωσης του ομαδικού έργου στα διατιθέμενα χρονικά όρια, προτείνουμε τον περιορισμό των ερωτημάτων και υπο-θεμάτων που θα εξεταστούν και τη παράλειψη κάποιων από τις αναφερόμενες στη συνέχεια δραστηριότητες, κατά την κρίση του διδάσκοντα κάθε φορά. Ακόμη, προτείνουμε την ανάθεση διαφορετικών δραστηριοτήτων σε υπο-ομάδες των δύο μελών, ώστε και όλα τα μέλη να εμπλακούν ενεργά στο έργο της ομάδας και η ομάδα να καλύψει μεγαλύτερο εύρος δραστηριοτήτων. Σε αυτή την περίπτωση οι υπο-ομάδες παρουσιάζουν στην ολομέλεια της ομάδας το έργο τους και γίνεται σε επίπεδο ομάδας η σύνθεση των επιμέρους δραστηριοτήτων.

δ. Δομή της Ομαδικής Εργασίας. Ποιοι Είμαστε:

Καλό είναι στην αρχική σελίδα του ομαδικού φακέλου, αντί προλόγου, τα μέλη της ομάδας να παρουσιάσουν αυτοβιογραφικά τον εαυτό τους (Ποιοι Είμαστε) και, ενδεχομένως, τις σκέψεις τους και προσδοκίες τους από το θέμα και την ομαδική εργασία ή ό,τι άλλο κρίνουν σκόπιμο. Μπορούν ακόμη να ονοματίσουν την ομάδα τους και να σχολιάσουν την επιλογή τους, να παραθέσουν μικρού μεγέθους φωτογραφίες τους και να αξιοποιήσουν τη φαντασία τους και το χιούμορ τους στην αυτοπαρουσίασή τους, καθότι η όλη εργασία πρέπει να γίνει μέσα σε ένα κλίμα δημιουργικότητας, πρωτοβουλιών, δράσης και ευχαρίστησης.

Στη συνέχεια παραθέτουμε ενδεικτικά μια προτεινόμενη δομή, η οποία, βεβαίως, μπορεί να τροποποιηθεί για να προσαρμοστεί στα δεδομένα του θέματος, των μαθητών και του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου. Επισημαίνουμε ότι οι μαθητικές εμπειρίες, που λειτουργούν ως κινητήριο έναυσμα για την έναρξη των φάσεων δράσης, πρέπει στη συνέχεια να εμπλουτίζονται και να αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας στις επόμενες φάσεις της δράσης. Πηγές άντλησης νέων εμπειριών αποτελούν το κοινωνικό, φυσικό, δομημένο, τεχνολογικό και πολιτιστικό περιβάλλον, ο εαυτός μας ως ψυχο-σωματική οντότητα και η συμπεριφορά του. Η άντληση των πληροφοριών από τις παραπάνω πηγές γίνεται κυρίως μέσα στην τάξη ή κατά την επίσκεψη σε ειδικούς χώρους μέσω συζητήσεων, μελέτης σύντομων και κατανοητών κειμένων, παρατήρησης, ακρόασης, συμμετοχής σε δράσεις, πειραμάτων, μετρήσεων, ερωτηματολογίων και συνεντεύξεων. Σε ειδικές περιπτώσεις με

οδηγίες από τον καθηγητή οι μαθητές μπορούν και ατομικά στο σπίτι τους να αναζητήσουν πληροφορίες και να τις καταθέσουν την επομένη στην ομάδα προς επεξεργασία μέσα στην τάξη.

Πρώτη Ενότητα: Προβληματιζόμαστε και Προγραμματιζόμαστε ως Τμήμα

- ❖ Ποιο είναι το θέμα μας και γιατί το επιλέξαμε.
- ❖ Σε ποιους σκοπούς και σε ποια ερωτήματα καταλήξαμε.
- ❖ Πώς προγραμματίσαμε και αξιοποιήσαμε τον διαθέσιμο χρόνο μας.

Δεύτερη Ενότητα: Είμαστε Ομάδα με Ρόλους, Δράσεις, Δικαιώματα και Υποχρεώσεις

- ❖ Δραστηριότητες που κάναμε (άτομα, дуάδες, ομάδα) για να γνωριστούμε καλύτερα ως ομάδα.
- ❖ Οι κανόνες της ομάδας μας και οι ρόλοι που αναλάβαμε τα μέλη της για την καλύτερη λειτουργία της (Συμβόλαιο λειτουργίας ομάδας).
- ❖ Ποια ερωτήματα επιλέξαμε να εξετάσουμε και ποιες δραστηριότητες προγραμματίσαμε για να συλλέξουμε δεδομένα σχετικά με τα ερωτήματά μας.
- ❖ Πώς κατανείμαμε τις δραστηριότητές μας σε υπο-ομάδες των δύο μελών.
- ❖ Πού απευθυνθήκαμε για τις αναγκαίες πληροφορίες, ποια εργαλεία χρησιμοποιήσαμε και ποιες διαδικασίες ακολουθήσαμε.

Τρίτη Ενότητα: Συλλέξαμε, Ταξινομήσαμε, Μελετήσαμε και Παρουσιάζουμε τα Δεδομένα μας

- ❖ Εντοπίσαμε, μελετήσαμε σχετικές πληροφορίες, κατανοήσαμε το περιεχόμενό τους και υπογραμμίσαμε ό,τι αφορά στα ερωτήματά μας (μελέτη βιβλιογραφίας).
- ❖ Συλλέξαμε, αναλύσαμε και ερμηνεύσαμε εικόνες, φωτογραφίες, σχήματα, σύμβολα, κατασκευές και ξεχωρίσαμε ό,τι αφορά στα ερωτήματά μας (μελέτη σταθερού οπτικού υλικού).
- ❖ Ρωτήσαμε και μάθαμε πληροφορίες, απόψεις, στάσεις, επιλογές, λύσεις σχετικές με τα ερωτήματά μας (χρήση ερωτηματολογίων και συνεντεύξεων).
- ❖ Ακούσαμε ή/και είδαμε, προσέξαμε και εντοπίσαμε αξιοσημείωτα στοιχεία σχετικά με τα ερωτήματά μας (μελέτη οπτικο-ακουστικού υλικού).
- ❖ Παρατηρήσαμε, καταγράψαμε φαινόμενα, δρώμενα ή/και συμπεριφορές, αντιληφθήκαμε και επισημάναμε σχέσεις αιτίου-αποτελέσματος, χρονικές, λογικές, ταξινομικές, ιεραρχικές κλπ στα δεδομένα που αφορούν στα ερωτήματά μας (φυσική παρατήρηση ή/και πείραμα).
- ❖ Συμμετείχαμε σε δράσεις ή/και σε επισκέψεις, βιώσαμε, αισθανθήκαμε και συνειδητοποιήσαμε (συμμετοχική παρατήρηση).

Τέταρτη Ενότητα: Αξιοποιήσαμε Συνδυαστικά τα Δεδομένα και απαντήσαμε στα Ερωτήματα

- ❖ Πρώτο ερώτημα και απαντήσεις με βάση τη συνδυαστική αξιοποίηση των επεξεργασμένων δεδομένων.
- ❖ Δεύτερο ερώτημα και απαντήσεις με βάση τη συνδυαστική αξιοποίηση των επεξεργασμένων δεδομένων.

- ❖ Τρίτο ερώτημα και απαντήσεις με βάση τη συνδυαστική αξιοποίηση των επεξεργασμένων δεδομένων.
- ❖ Συζητήσαμε και ... τα συμφωνήσαμε και ετοιμάσαμε έναν εννοιολογικό χάρτη με τις γνώσεις μας για το θέμα που μελετήσαμε.
- ❖ Ξέρουμε και από τέχνες και ιδού η απόδειξη!

Πέμπτη Ενότητα : Κριτική Αξιολόγηση Ατομικών, Ομαδικών Θεσμικών Επιλογών και Πρακτικών

- ❖ Ποιες είναι οι προσωπικές μας στάσεις και επιλογές στο θέμα αυτό, πώς τις κρίνουμε, τι πρέπει να βελτιώσουμε.
- ❖ Ποιες είναι οι στάσεις και επιλογές συγκεκριμένων ομάδων στο θέμα αυτό, πώς τις κρίνουμε, τι πρέπει να βελτιώσουν.
- ❖ Ποιες είναι οι στάσεις και επιλογές συγκεκριμένων ομάδων στο θέμα αυτό, πώς τις κρίνουμε, τι πρέπει να βελτιώσουν.
- ❖ Ποιες είναι οι στάσεις και επιλογές θεσμών στο θέμα αυτό, πώς τις κρίνουμε, τι πρέπει να βελτιώσουν.

Έκτη Ενότητα: Από τη Θεωρία στην Πράξη

- ❖ Παρεμβάσεις βελτίωσης που οργανώσαμε και πώς τις εφαρμόσαμε σε προσωπικό, σχολικό, οικογενειακό, κοινοτικό πλαίσιο.
- ❖ Αποτελέσματα από την παρέμβασή μας.
- ❖ Ευχάριστες και δύσκολες στιγμές από την εφαρμογή της παρέμβασης.

Έβδομη Ενότητα: Λειτουργικότητα και Αποτελεσματικότητα Ομάδας

- ❖ Τι νομίζαμε πριν για τα ερωτήματα και τι διαπιστώσαμε μετά.
- ❖ Τι δεν ξέραμε και τι τελικά μάθαμε για τα ερωτήματα.
- ❖ Ποιες δυσκολίες συνεργασίας συναντήσαμε και ποιες ξεπεράσαμε και πώς.
- ❖ Τι θα προσέξουμε ιδιαίτερα στην επόμενη ομαδική δράση.
- ❖ Πώς, τελικά, αξιολογούμε το κλίμα και τη συνεργατικότητα της ομάδας μας.
- ❖ Πώς, τελικά, αξιολογούμε αυτά που μάθαμε για το θέμα μας συνεργαζόμενοι.
- ❖ *Τι άλλο θα θέλαμε να μάθουμε.*

7. Δημοσιοποίηση των Βιωματικών Δράσεων

Στο πλαίσιο γενικότερων εκδηλώσεων ανοίγματος του σχολείου στην τοπική κοινότητα, είναι δυνατόν να προβλεφτούν τρόποι για να παρουσιάσουν οι ομάδες τις εργασίες τους. Παράλληλα, για την ευρύτερη διάχυση των μαθητικών εργασιών γίνεται ανάρτησή τους στο διαδίκτυο (στην ιστοσελίδα του σχολείου), αναγράφοντας τα ονόματα (ή τα αρχικά τους) όλων των συντελεστών, μαθητών και εκπαιδευτικών με βάση πάντα τις αρχές της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Ο εννοιολογικός χάρτης της τέταρτης ενότητας μπορεί να παρουσιαστεί και στα Αγγλικά με την καθοδήγηση του καθηγητή ειδικότητας.

Την εξειδίκευση και την εφαρμογή των παραπάνω γενικών αρχών στις συνθήκες των δυνατοτήτων και αναγκών της σχολικής μονάδας και στα διαθέσιμα χρονικά όρια κάνουν οι διδάσκοντες σε συνεργασία με τον Σχολικό Σύμβουλο Παιδαγωγικής Ευθύνης, που έχει γενικότερες αρμοδιότητες για τις Βιωματικές Δράσεις, με παράλληλη ενημέρωση και της

Διεύθυνσης του σχολείου, που φροντίζει να διασφαλίζονται οι προϋποθέσεις για τη διεξαγωγή και στήριξη της θεσμοθετημένης, πλέον, καινοτομίας των Βιωματικών Δράσεων. Η ολοκλήρωση της θεματικής των Βιωματικών Δράσεων, η εμπλοκή πολλών εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων και η τήρηση προγραμματισμού για την αποφυγή επικαλύψεων και επαναλήψεων συμπεριλαμβάνονται στην οργανωτική φροντίδα της Διεύθυνσης του σχολείου, που πρέπει να δημιουργήσει αρχείο με τους εγκεκριμένους από τον Σχολικό Σύμβουλο Παιδαγωγικής Ευθύνης Πίνακες Υποβολής των Θεμάτων για τις Βιωματικές Δράσεις.

**Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΕΡΜΕΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Συνημ.2 σελ.

Εσωτ. Διανομή

- Δ/ση Σπουδών Δ.Ε., Τμήμα Α΄
- Δ/ση Εκκλησιαστικής Εκπ/σης
- Δ/ση Ιδιωτικής Εκπ/σης
- Δ/ση Π.Ο.Δ.Ε.
- Δ/ση Ειδικής Αγωγής
- ΣΕΠΕΔ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΘΕΜΑΤΟΣ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

(Υποβάλλεται έντυπα και ηλεκτρονικά στον Σχολικό Σύμβουλο Παιδαγωγικής Ευθύνης. Διευκρινίζεται ότι και για τα τρία τρίμηνα της ΣΚΖ στην Α' τάξη υποβάλλεται ενιαίος προγραμματισμός.)

Σχ. Έτος:Τρίμηνο:

ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΕΔΙΟ:

ΤΙΤΛΟΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ/ΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ/ΚΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Α. ΣΚΟΠΟΣ ΘΕΜΑΤΟΣ, ΣΑΦΩΣ ΔΙΑΤΥΠΩΜΕΝΑ ΜΕ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ (Μέχρι 150 λέξεις):

Β. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ (κριτήρια επιλογής θέματος, συσχέτιση με διδασκόμενα μαθήματα, αναμενόμενα μαθησιακά οφέλη κ.λπ., ενδεικτικά μέχρι 200 λέξεις).

Γ. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΗΓΩΝ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ, ΜΕΘΟΔΟΥ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ (π.χ. πηγές και μέθοδοι αναζήτησης και επεξεργασίας δεδομένων (μέχρι 200 λέξεις).

Δ. ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ (μέχρι 150 λέξεις).

Ε. ΠΟΡΟΙ – ΥΛΙΚΑ – ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ– ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ– ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΩΝ.

Στ. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ζ. ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ.

Έγκριση από τον Σχολικό Σύμβουλο Παιδαγωγικής Ευθύνης

.....

(Υπογραφή)

Μετά την έγκριση από τον Σχολικό Σύμβουλο, έλαβε γνώση ο/η Διευθυντής του Γυμνασίου

.....

(Υπογραφή)